

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kryptovaluuttojen ulosmittaus

Minna Pilto

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kryptovaluuttojen ulosmittaus

Minna Pilto
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Minna Pilto

Kryptovaluuttojen ulosmittaus

Vuosi 2019 Sivumäärä 33

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kryptovaluuttojen ulosmittausta ja siitä muodostuvaa kokonaisuutta. Tarkoituksena on selvittää, miten saadaan selville, että henkilö omistaa kryptovaluuttoja ja miten voidaan varmuudella yhdistää kryptovaluutat kyseiseen henkilöön. Tavoitteena on myös selvittää, onko ulosottoviranomaisilla jo olemassa kryptovaluuttojen ulosmittaukseen liittyviä käytänteitä. Ulosmittausta säännellään ulosottokaareissa ja ulosmittausta koskevan lainsäädännön tutkiminen on myös opinnäytetyön tavoitteena. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään ulosmittauksen perusrakennetta sekä hahmottamaan, mitä kryptovaluutat ovat, kuinka ne toimivat ja miten ne asettuvat ulosottokaaren pykäliin. Tutkitaan myös, millaisia muutoksia lainsäädäntöön on mahdollisesti tulossa kryptovaluuttoihin liittyen.

Opinnäytetyön viitekehys koostuu ulosottokaaresta sekä kirjallisuudesta liittyen kryptovaluuttoihin. Tietoperusta rakentuu kahden aiheen ympärille ja niiden yhdistämiseen. Opinnäytetyön tietoperustassa on avattu kryptovaluuttojen kehitystä ja toimintaa sekä ulosoton kokonaisuutta. Lisäksi on pyritty saamaan kryptovaluuttojen ulosmittauksesta yhteenvedon omaisesti koottu selvitys siitä, miten ulosottomenettely toteutuu kryptovaluuttojen kohdalla. Opinnäytetyö on toteutettu oikeustieteen perinteisen tutkimusmenetelmän oikeusdogmatikan mukaisesti. Työssä on tehty empiirinen tutkimus, kyselyhaastattelu ulosottoviranomaisille, jotta on saatu myös käytännön kokemuksesta tietoa.

Kyselyhaastattelun vastauksista selvisi, että kryptovaluuttojen ulosmittaukseen pätee samat lain pykälät kuin muuhunkin omaisuuteen ja ulosottomenettelyssä on samoja vaiheita, kun muunkin omaisuuden ulosmittauksessa. Kuitenkin voidaan päätellä kyselyn vastauksista, että ulosottomenettelyn tarkempi tutkiminen ja tarkkojen vastausten saaminen ja niiden julkaiseminen voisi vaikeuttaa ulosottomiesten työskentelyä ja edesauttaa täytäntöönpanoa välttelevien henkilöiden pyrkimyksiä. Opinnäytetyön lopputuloksena voi sanoa, että kryptovaluutoilla on oma paikkansa ulosmittausmenettelyssä, se vaatii erityistoimia ulosottomiehiltä mutta tapaukset, joissa kryptovaluuttoja ulosmitataan, ovat vielä harvassa.

Asiasanat: kryptovaluutta, virtuaalivaluutta, bitcoin, ulosotto, ulosmittaus, ulosottokaari

Minna Pilto

The foreclosure of cryptocurrency

Year	2019	Pages	33
------	------	-------	----

The purpose of my thesis was to study the big picture of the foreclosure of cryptocurrencies. The purpose was to solve how execution officers find out that someone owns cryptocurrencies and how can they make sure that the cryptocurrencies really belong to someone. The objective was also to assess if the court officers already have protocols in the foreclosure of cryptocurrencies.

The foreclosure is regulated in the Enforcement Code, and it was also one of the objectives of this thesis to study that code. The thesis aims to clarify the backbone structure of foreclosure and to understand what cryptocurrencies are, how they work and where they fit in the Enforcement Codes articles. There is also research as to what kind of changes are possibly coming to the legislation related to cryptocurrencies.

The framework of the thesis consists of the Enforcement Code and literature related to cryptocurrencies. The knowledge basis is around two topics and connecting them. In the knowledge basis of the thesis there was the development and functions of the cryptocurrencies and the overall picture of foreclosure. Furthermore, there was a desire to see clearly how the execution procedure is realized in practice with the cryptocurrencies. The thesis was implemented through legal sciences traditional research methods. Empirical research was conducted which included interviews of the execution officers, in order to get factual information about their experience.

From the answers of the interview it became clear that the same articles of the Enforcement code apply as well to the foreclosure of the cryptocurrencies as to other kinds of property ownership and there are the same phases in the execution procedure of the cryptocurrencies as with those other types of property. However, it's possible to conclude from the answers of the interviews that a more deeper investigation of the execution procedure of the cryptocurrencies and receiving and publishing specific answers could complicate the execution officers work and help people who wanted to avoid enforcement. As a final result of this thesis you can say that there is a place in execution procedure for cryptocurrencies, it requires certain different actions from the executive officers, but the cases where cryptocurrencies are being foreclosed are still rare.

finalKeywords: bitcoin, cryptocurrency, alternative currency, currency, foreclosure, distress

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kryptovaluutat	6
2.1	Bitcoin	7
2.1.1	Bitcoinin tekniikka	8
2.1.2	Bitcoinien käyttö	9
2.2	Kryptovaluutat nyt	10
3	Ulosotto	13
3.1	Ulosottoperusteet	14
3.1.1	Tuomio	14
3.1.2	Turvaamistoimipäätös	15
3.1.3	Välitystuomio	15
3.1.4	Sopimukset ja muut ulosottoperusteeksi kelpaavat asiakirjat	16
3.1.5	Hallintolainkäyttöpäätös	16
3.1.6	Hallintopäätös	17
3.2	Ulosottoprosessi	18
3.2.1	Ulosoton hakeminen ja vireille tulo	18
3.2.2	Ulosottoviranomaisen menettely	19
3.2.3	Ulosmitattava omaisuus maksuvelvoitteessa	20
3.2.4	Ulosottoasian vireilläolon päättyminen	22
4	Kryptovaluutat ulosotossa	22
4.1	Kryptovaluuttojen ulosmittaus	23
4.2	Valtionkonttorin ohje kryptovaluuttojen käsittelyyn	23
4.3	Vireillä oleva lakiehdotus	24
5	Kyselytutkimus ulosottomiehille	25
5.1	Kyselyn vastaukset	26
6	Johtopäätökset	27
	Lähteet	28
	Kuviot	29
	Taulukot	31
	Liitteet	32

1 Johdanto

Opinnäytetyö kertoo kryptovaluuttojen ulosmittauksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millä keinoin erilaisia kryptovaluuttoja ulosmitataan, miten saadaan selville, että henkilö omistaa kryptovaluuttoja ja miten voidaan varmuudella yhdistää kryptovaluutat kyseiseen henkilöön.

Kryptovaluuttojen käyttö maailmalla yleistyi 2010-luvun alussa. Vuoden 2010 helmikuussa Bitcoinin arvo kohosi Yhdysvaltain dollarin tasolle ja arvon nousu jatkoi kasvamistaan. Kryptovaluuttojen yleistyessä myös erilaiset valuutan vaihdantapalvelut alkoivat yleistyä. Vaikka Bitcoinin ja muiden kryptovaluuttojen arvot ovat heitelleet voimakkaastikin sen kymmenvuotisen olemassa olon aikana, ovat ne saaneet vakiinnutettua asemansa olemassa olevana ja osittain tunnustettuna valuuttana. Vuoden 2018 aikana Suomessa on viranomaiset antaneet ohjeistuksia kryptovaluuttojen käsittelyyn ja hallitus on tehnyt kryptovaluuttoihin liittyvän lakiesityksen.

Työssä tutustutaan ensimmäisenä kryptovaluuttoihin ja käydään läpi kryptovaluuttoja ja niihin liittyviä käsitteitä ja termistöä. Esimerkkinä käytetään Bitcoineja, koska se on käytetyin ja tunnetuin kryptovaluutta. Lisäksi kerrotaan Bitcoinien tekniikasta, miten niitä käytetään ja millainen Bitcoinien asema ja arvo tällä hetkellä on markkinoilla ja mediassa. Tämän jälkeen siirrytään kertomaan ulosotosta ja sen käsitteistä, vaiheista ja lainsäädännöstä. Lopuksi koetaan tutkimuksen lopputulokset ja johtopäätökset.

Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään vain olennaisimpia osia liittyen kryptovaluuttojen ulosmittaukseen, koska sekä kryptovaluutat että ulosmittausprosessi ovat erittäin laajoja käsitteitä ja on tarkoituksenmukaista keskittyä käsittelemään vain läheisesti aiheeseen liittyviä aiheita.

Työ on tehty oikeusdogmaattisen tutkimuksen eli lainopin, lähtökohdista. Se tarkoittaa, että työssä on tutkittu voimassa olevaa lainsäädäntöä ja oikeusnormeja. Tutkimusmenetelmänä on käytetty empiiristä tutkimusta, tarkemmin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta sekä tekstianalyysiä, eli työssä on avattu oikeusnormien käsitteitä.

Opinnäytetyössä tehtiin kysely ulosottoviranomaisille, missä pyrittiin kartoittamaan käytännön näkökulmaa kryptovaluuttojen ulosmittauksessa. Kyselyssä oli kysymyksiä kryptovaluutta omaisuuden selvittämisestä sekä kryptovaluuttojen ulosmittausprosessista. Lisäksi pyydettiin arvioimaan kryptovaluuttojen ulosmittauksien määrää. Sain kyselyyn vastaukset valtakunnanvoudinviraston johtavan hallintovoudin kanssa sovituilta valtakunnanvoudeilta, joilla on kokemusta kryptovaluuttojen ulosmittauksesta.

2 Kryptovaluutat

Kryptovaluutat ovat kaikille avoin vertaisverkostoon hajautettu maksujärjestelmä. Niillä ei ole takanaan määriteltyä keskushallintoa, vaan ne perustuvat avoimeen lähdekoodiin, jonka voi ladata omalle tietokoneelleen ja jota kuka tahansa pystyy avoimesti tutkimaan. Kryptovaluuttoja on satoja, joista tunnetuin on Bitcoin. Vertaisverkosto ylläpitää kryptovaluutan siirto-

tapahtumien lokia, joka koostuu erilaisista lohkoista, joita verkoston käyttäjänä olevat "louhijat" luovat ja joihin siirtotapahtumat tallentuvat. Kun siirto on hyväksytty lohkoon, ei sitä pysty enää muuttamaan tai perumaan. ¹

Kryptovaluuttojen ideana on, että valuutan siirto olisi mahdollisimman edullista. Perinteisten rahan siirtojen palvelu- ja siirtomaksujen kanssa kilpailevat kryptovaluutat jättävät välikädet pois valuutan siirrossa. ²

Kryptovaluuttojen arvo perustuu perinteisten valuuttojen tapaan luottamukseen siitä, että niillä pystyy ostamaan hyödykkeitä ja palveluita. ³ Arvo kuitenkin määräytyy eri tavalla kuin perinteiset valuutat, esimerkiksi euro tai dollari, koska sen taustalla ei ole valtiota tai keskuspankkia, joka määrittäisi valuuttakursseja. Bitcoinien arvon määräytyminen perustuu siihen, että niitä on laskettu liikkeelle tietty määrä ja uusia bitcoineja lasketaan liikkeelle ennalta määrätyn aikataulun mukaisesti. Uudet bitcoinit maksetaan käyttäjille, jotka auttavat verkoston ylläpitämisessä ja uusien lohkojen luomisessa. Tämä luo houkuttimen käyttäjille kytkeä tietokone verkostoon ja tarjoamaan oman tietokoneensa laskentatehoja verkoston käytettäväksi ja ylläpitämään verkostoa. ⁴

2.1 Bitcoin

Bitcoin on ensimmäinen käyttökelpoinen vertaisverkossa levitykseen lähtenyt kryptovaluutta. Se on tietokoneella oleva ohjelmisto, jonka on luonut salanimellä Satoshi Nakamoto toimiva henkilö, jonka oikeaa henkilöllisyyttä ei ole saatu selvitettyä. ⁵ Nakamoto julkisti Bitcoinit 31.10.2008, mutta varsinainen liikkeellelasku tapahtui 9.1.2009. Ensimmäiset bitcoinien vaihdantapalvelut muun muassa Bitcoin market ja Mt. Gox julkaistiin vuonna 2010. ⁶ Bitcoinien pienempää osaa kutsutaan Satoshiksi, joka on sentin vastine Euro valuutassa. Yksi satoshi vastaa 0,00000001 bitcoinia, eli on yksi sadasmiljoonas osa bitcoin. Bitcoinin yleinen lyhenne on BTC, samalla tavalla kuin EUR on euron lyhenne ja USD on Yhdysvaltain dollarin lyhenne. ⁷

¹ Kuutti 2017, 22-23.

² Kelly 2014, 10.

³ Kuutti 2017, 20.

⁴ Franco 2014, 5.

⁵ Franco 2014, 3.

⁶ Kuutti 2017, 22.

⁷ Kuutti 2017, 26.

2.1.1 Bitcoinin tekniikka

Bitcoin on tietokoneohjelmisto, joka on vertaisverkostoon (peer-to-peer network, P2P) liitettyjen tietokoneiden ylläpitämä. Vertaisverkolla tarkoitetaan sitä, ettei verkko toimi kiinteiden palvelimien avulla, vaan kaikki verkkoon kytkeytyneet toimivat verkkoa käyttäessään myös palvelimena. Bitcoinien ohjelmisto, joka kasvaa sitä mukaan, kun bitcoin siirtoja tehdään ja uusia lohkoja syntyy lohkoketjuun, ladataan tietokoneelle bitcoinin asiakasohjelmalla. Asiakasohjelmia on saatavana sekä kevyenä versiona, jossa ohjelmisto lataa pelkästään lohkoketjujen otsikot, että koko versiona täytenä asiakasohjelmalla (full-node wallet), jolloin ohjelma lataa koko siihen mennessä olevan lohkoketjun sisältöineen. Käyttäjät, jotka ovat liittyneet verkostoon asiakasohjelmallaan, voivat toimia lohkojen louhijoina, jolloin he saavat lounhintapalkkiona bitcoineja. He voivat olla myös pelkästään ylläpitämässä ohjelmistoa asiakasohjelmiston täysiversiolla tai keräämässä tietoa ja tutkimassa lohkoketjuja.⁸ Louhinnalla tarkoitetaan sitä, että tietokone valjastetaan kryptovaluuttaohjelmiston käyttöön arpomaan satunnaisia numerosarjoja suorittamaan matemaattisia yhtälöitä tiettyjen sääntöjen rajoissa. Kun ohjelmisto löytää sopivan numerosarjan, syntyy uusi lohko lohkoketjuun. Lohkon syntyminen kuulutetaan verkkoon ja tämä luo lohossa mukana olleille siirroille yhden varmistuksen.⁹

Louhinta on kryptovaluuttasiirtojen vahvistamisprosessi, jossa siirrot otetaan mukaan lohkoon.¹⁰ Louhijoiden tehtävänä on löytää tarkisteita, jotka yhdistävät edeltävät lohkot seuraaviin lohkoihin. Louhijat kilpailevat keskenään siitä, kuka löytää tarkisteen ensimmäisenä ja selvittää matemaattisen ongelman jokaisessa lohossa. Ensimmäisenä onnistunut louhija saa palkkioksi bitcoineja. Tätä kutsutaan "proof-of-work":ksi. Bitcoineissa tarkisteiden etsiminen perustuu SHA 256 Hash -algoritmiin. Louhinta vaatii tietokoneelta paljon tehoa, joten vaikka kuka tahansa voi olla louhija, täytyy käytössä olla varsin tehokas tietokone, jotta louhinta tuottaa tulosta.¹¹ Louhimisen vaikeusastetta tarkkaillaan joka 2016. lohko, jolloin ohjelma katsoo, kuinka paljon näiden lohkojen louhimiseen on kulunut aikaa. Teoriassa 2016 lohkon louhimiseen tulisi kulua kaksi viikkoa. Jos kuitenkin louhinta on kestänyt vähemmän aikaa,

⁸ Franco 2014, 4-5.

⁹ Bittiraha.fi 2018

¹⁰ Crypto currency facts 2017.

¹¹ Blockgeeks 2017.

vaikeustasoa nostetaan ja jos enemmän aikaa, louhinnan vaikeustasoa muutetaan helpommaksi.¹²

Bitcoinien siirtoon yhdeltä bitcoin osoitteelta toiselle tarvitaan asiakasohjelma, joka toimii ikään kuin bitcoin lompakkona. Bitcoin asiakasohjelmaa tai lompakkoa ei yhdistetä henkilön identiteettiin, vaan bitcoin käyttäjän julkiseen avaimen, joka toimii "tilinumerona". Lompakko generoi uusia osoitteita, jotka koostuvat julkisesta avaimesta ja salaisesta avaimesta, joita tarvitaan sekä bitcoinien lähettämiseen, että vastaanottamisessa. Jokainen bitcoinien siirto tarvitsee uuden osoitteen, eli se on aina kertakäyttöinen. Näin kaikki bitcoinien siirrot pystytään myös identifioimaan, mistä bitcoinit ovat siirtyneet. Kaikki bitcoin siirrot ovat julkisia ja tiedot siirrosta kuulutetaan vertaisverkostoon tiedoksi muille asiakasohjelmille, jolloin siirto otetaan mukaan lohkoketjuun. Kun siirto on mukana lohkoketjussa ja sen päälle on generoitu uusia lohkoja, ei siirtoa voida enää poistaa. Kun lohkon päällä on kuusi uutta lohko, niin sanottuja vahvistuksia, pidetään siirtoa peruuttamattomana ja muuttamattomana.¹³

2.1.2 Bitcoinien käyttö

Bitcoineja siirretään toiselta "bitcoin tililtä", eli bitcoin osoitteelta, toiselle. Tätä kutsutaan transaktioksi. Esimerkiksi Jukka siirtää bitcoineja Annelle. Tämä tieto lähtee Jukan bitcoin lompakosta julkiselta avaimelta verkostoon, ja se on allekirjoitettu Jukan salaisella avaimella. Ennen kuin siirto saa vahvistuksen, se on odottamassa ja mahdollisesti muutettavissa. Bitcoinien siirto Annen bitcoinlompakkoon julkiselle avaimelle varmistuu, kun tapahtuma on louhittu ja otettu mukaan lohkoketjuun ja sen päälle on tullut uusia lohkoja. Tämän vahvistuksen jälkeen siirtoa ei voida muuttaa eikä peruuttaa.¹⁴

¹² Crypto currency facts 2017.

¹³ Kuutti 2017, 24-25, 28.

¹⁴ Blockgeeks 2017.

Kuvio 1 Bitcoinien siirto (Blockgeeks 2017)

Bitcoin transaktiot ovat julkisia tapahtumia. Transaktioista jää tietoon lähettäjä, vastaanottaja sekä transaktion suuruus. Vaikka henkilö voi ylläpitää salaista identiteettiään järjestelmässä, ei omista siirroistaan kannata antaa tarkkoja tietoja. Niiden perusteella henkilö voidaan yhdistää järjestelmän käyttäjiin.¹⁵

2.2 Kryptovaluutat nyt

Bitcoinin arvo kirjoitushetkellä 15.5.2018 on 7153 euroa, mikä on 8551 Yhdysvaltojen dollaria (USD). Nämäkin arvot ovat jo nyt kirjoituksen aikana nousseet kahdella kymmenellä eurolla /dollarilla. Bitcoinin arvo on heitellyt paljon viimeisen vuoden aikana, mikä ilmenee jäljempänä olevasta diagrammista. Korkeimmillaan bitcoinin arvo on vuoden sisällä käynyt 19666 USD:ssa joulukuussa 2017, ja matalimmillaan se on ollut ennen marraskuuta 2016, jolloin sen arvo on ollut 592,4 USD.¹⁶

¹⁵ Helsingin Sanomat 2018

¹⁶ Bittiraha.fi 2018

Kuvio 2 Bitcoinin arvonkehitys¹⁷

Yksi muista kryptovaluutoista kuin bitcoin on kryptovaluutta Litecoin, joka on luotu aikana, kun bitcoinin koodin mukaisia altercoineja, eli vaihtoehtovaluuttoja luotiin paljon. Litecoin on kuitenkin ainut silloin luoduista vaihtoehtovaluutoista, joka on kasvanut ja säilynyt yhtenä varteenotettavimmista kryptovaluutoista bitcoinin rinnalla. Alla olevassa taulukossa näkyy bitcoinien ja litecoinien myynnin kehittyminen. Taulukko päivittyy lähdesivustolla reaaliaikaisesti. Taulukossa on esitettyä bitcoinien ja litecoinien hinnat Yhdysvaltojen ja Kanadan dollareissa sekä euroissa. Myynninkehitystä seurataan päivätasolla, 24 tunnin sisällä tapahtuneella kehityksellä sekä seitsemän ja kolmenkymmenen päivän tasolla.¹⁸

¹⁷ Bittiraha.fi 2018

¹⁸ Bittiraha.fi 2018, Bitcoinwisdom BTC/USD.

Bitcoin

BTC/Name	Price	Today		24 hours		7 days		30 days		Exchanges
		Change%	Volume	Change%	Volume	Change%	Volume	Change%	Volume	
USD	8557.03	-1.32	25,302	-2.30	36,500	-6.26	303,971	+3.35	1,308,840	Bitfinex Bitstamp Coinbase
EUR	7761.00	+6.90	85	+4.89	167	+0.29	1,301	+12.96	6,414	Bitcoin.de
CAD	10950.00	-0.20	113	-2.27	150	-7.00	1,453	+6.73	7,633	QuadrigaCX

Litecoin

LTC/Name	Price	Today		24 hours		7 days		30 days		Exchanges
		Change%	Volume	Change%	Volume	Change%	Volume	Change%	Volume	
USD	141.24	-4.20	114,288	-4.73	196,128	-11.15	1,191,671	+8.52	5,227,588	Bitfinex
EUR	119.39	-3.16	11,534	-3.73	19,116	-10.74	133,534	+12.84	665,222	Kraken

Taulukko 1 Bitcoinin ja Litecoinin myynninkehitys ¹⁹

Suomessa kiinnostus bitcoineihin on vaihdellut bitcoinin arvon mukaan. Monet lähtivät mukaan bitcoinin arvon noustessa hurjaa vauhtia, mutta arvon romahdettua kiinnostus laski yhtä nopeasti. Suomen suurinta bitcoin-vaihdanta palvelua ylläpitävä Henry Brade arvioi, että Suomessa on noin 50 000-100 000 bitcoin sijoittajaa. Koska bitcoineja voi ostaa monesta eri vaihdantapalvelusta, on sijoittajien määrän arviointi ja tilastoiminen hankalaa. Tällä hetkellä Braden ylläpitämän vaihdanta palvelun kautta kulkee bitcoineja 5-10 miljoonan euron edestä kuukaudessa, joka on samaa tasoa viime syksyn kanssa, ennen arvon räjähdysmäistä kasvua, jolloin kuukaudessa oli vaihtoja 70 miljoonan euron arvosta. ²⁰

Monet suurimmista ja suosituimmista sosiaalisen median kanavista ovat päättäneet lopettaa kryptovaluuttoja ja niihin liittyviin sisältöihin perustuvien mainoksien julkaisemisen. Tällaiset mainokset sisältävät kryptovaluutta tarjouksia, kryptovaluutan vaihtopalveluita, lompakko-sovelluksia ja valuutanvaihtoneuvoja ja -vinkkejä. ²¹ Monet näistä sosiaalisen median kanavista kokevat, että kryptovaluuttojen mainokset sisältävät useimmiten petollista sisältöä ja ilmapiiri kryptovaluuttojen yhteydessä on usein negatiivissävytteinen. Yhtiöiden pelkona on huono julkisuus ja sijoittajien menettäminen, joka saattaisi koitua yhtiölle, kun heidän alustallaan on mainostettu petollista kryptovaluuttojen välittäjää ja heidän käyttäjänsä joutuisi sen vuoksi petoksen uhriksi. ²²

¹⁹ Bittiraha.fi 2018, Bitcoinwisdom BTC/USD.

²⁰ IS Taloussanomat, 2018.

²¹ Recode 2018, Twitter, Google and Facebook have banned cryptocurrency ads.

²² Reuters 2018, Twitter to ban cryptocurrency ads from Tuesday as online crackdown widens.

Google julkaisi maaliskuussa 2018 rahoituspalveluita koskevan päivityksen sääntöihinsä, jossa se kertoo päätöksestään kieltää kryptovaluuttoihin liittyvän mainonnan, eikä hyväksy sitä ke- säkuusta 2018 alkaen.²³ Googlen johtaja Scott Spencer kertoo, ettei kryptovaluuttojen tule- vaisuuden asemasta voida olla varmoja tällä hetkellä, ja he ovat nähneet tarpeeksi paljon harmia sekä mahdollisesti tästä koituvaa harmia kuluttajille. Tällä alueella he haluavat toimia mahdollisimman varovasti.²⁴

Aikaisemmin tammikuussa 2018 Facebook ilmoitti kieltävänsä kryptovaluuttojen mainonnan, koska ne liittyvät usein petollisiin tai harhaanjohtaviin myynninedistämiskäytäntöihin. Face- book rajoittaa mainontaa kaikilla sille kuuluvilla alustoilla, myös esimerkiksi Instagramissa.²⁵ Twitterin kieltäessä kryptovaluuttoihin liittyvät uutiset, laski bitcoinin arvo kuusi prosenttia.

²⁶

3 Ulosotto

Ulosotto on maksuvelvoitteiden tai muiden ulosottokaassa esiin tuotujen velvoitteiden suo- rittamatta jättämisestä johtuvaa pakkotäytäntöönpanoa. Muita tällaisia velvoitteita voi olla jonkin esineen tai omaisuuden luovuttaminen toiselle henkilölle tai asunnon hallinnan luovu- tus, eli häätö.²⁷ Vaikka ulosotto on hallintoviranomaisen hoidossa, ei ulosottoa luokitella hal- linnoksi, vaan lainkäytöksi. Ulosotto voidaan tämän vuoksi rinnastaa tuomioistuinten lainkäyt- tötoimintaan. Tuomioistuimen antaman tuomion saattaminen täytäntöönpanoon ulosotossa jatkaa oikeuden toteutumista, mikä on oikeudenkäyntien keskeinen tarkoitus.²⁸ Ulosottokaari on yksityisoikeudellista ulosottomenettelyä koskevaa lainsäädäntöä, joka määrittelee ulos- otton vaiheita realisoinnista velkojan oikeuksiin. Julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten esi- merkiksi verojen, maksujen ja sakkojen osalta ulosottokaarta noudatetaan soveltuvin osin.²⁹ Yksityisoikeudellisia saatavia voivat olla esimerkiksi maksamattomat laskut ja vuokramaksut.

²³ Google 2018, Financial Services: New restricted financial products policy.

²⁴ CNBC 2018, Google will ban all cryptocurrency-related advertising.

²⁵ The Guardian 2018, Facebook bans cryptocurrency adverts because so many are scams.

²⁶ Reuters 2018, Twitter to ban cryptocurrency ads from Tuesday as online crackdown widens.

²⁷ Linna 2008, 17.

²⁸ Lindfors 2017, 428-429

²⁹ Linna 2008, 17.

3.1 Ulosottoperusteet

Ulosottoon tarvitaan aina ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä määritelty ulosottoperuste. Ulosottoperusteista säädetään ulosottokaareissa, joka näiltä osin uudistettiin vuonna 2003, kun ulosottolakiin tehtiin kokonaisvaltaisia uudistuksia. Ulosottoperusteiden säännösmuutokset koskivat eniten ulosottoperusteen määräaikaista ja saatavan vanhentumista. Ulosotto on ensisijaisesti siviiliprosessioikeudellista täytäntöönpanoa eli yksityisoikeudellisten velvoitteiden täytäntöönpanoa. Ulosottokaaren toisessa luvussa luetellaan kaikki ulosottoperusteet, jotka hyväksytään ulosottoprosessin aloittamiseksi. Luettelo on tyhjentävä, eli jos jotakin asiakirjaa ei löydy luettelosta, sitä ei hyväksytä virallisena ulosottoperusteena.³⁰ Joissain maissa, kuten esimerkiksi Norjassa ja Tanskassa, voi ulosottoprosessin saada vireille ilman lainkäyttöelimen antamaa päätöstä ulosottoperusteesta tiettyjen yksityisluonteisten asiakirjojen perusteella.³¹ Ulosottoperusteen tulee sisältää hakijan vaatimus johonkin velvoitteeseen. Velvoite voi olla maksuvelvoite, joka velvoittaa maksusuoritukseen. Tämä on kaikista yleisin ulosottoperusteen sisältämä velvoite. Muita velvoitteita ovat häätö sekä luovutus-, tekemis- sekä kieltovelvoitteet. Näitä kutsutaan ulosoton erityislajeiksi, joita ei maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoon verrattuna määrällisesti ole kuin murto-osa.³²

3.1.1 Tuomio

Tuomioistuimen antama tuomio on kaikista ulosottoperusteista tärkein. Ulosottokaaren säännöksissä "tuomio" viittaa aina tähän ulosottoperusteeseen. Vaikka muutkin ulosottoperusteet tuomitaan, kutsutaan niitä säännöksissä nimellä "muu ulosottoperuste". Tuomion on voinut antaa kärjäoikeus, hovioikeus, korkein oikeus tai jokin erityistuomioistuin, jos asia on ollut käsiteltävänä esimerkiksi työtuomioistuimessa. Tuomioistuimen ratkaisut voivat olla riita- tai rikosasioissa annettuja tuomioita, päätöksiä, määräyksiä, väliaikaisia määräyksiä tai vahvistettuja sovintoja. Nämä kaikki luetaan ulosottoperusteiksi eikä niitä eritellä ulosottoperusteiden listalla. Oli kyseessä mikä tuomioistuimen ratkaisu tahansa, niihin täytyy sisältyä ulosot-

³⁰ Leppänen 2014, 72-74.

³¹ Lindfors 2017, 462

³² Linna 2018, 7-8.

tokaaren mukainen velvoite. Yksipuolinen tuomio, joka annetaan asianosaisen ollessa passiivinen häntä kohtaan asetetussa dis positiivisessa riita-asiassa, on yksi yleisimmistä ulosottope-
rusteista.³³

3.1.2 Turvaamistoimipäätös

Turvaamistoimipäätöksellä tarkoitetaan ulosottoperustetta, joka määritellään oikeudenkäy-
miskaaren seitsemännessä luvussa, joka käsittelee turvaamistoimia. Turvaamistoimipäätöksen
antaa aina tuomioistuin hakijan kirjallisen hakemuksen perusteella. Jos asia on jo vireillä, voi
turvaamistoimen pyytää istunnossa suullisesti, jolloin hakemus tulee käsitellä kiireellisenä.
Turvaamistoimet voivat olla esimerkiksi velallisen omaisuuden panttaamista ja takavarikoin-
tia, jos on olemassa uhka, että omaisuutta piilotetaan, hävitetään tai luovutetaan tarkoituk-
sena välttää omaisuuden päätyminen ulosmitattavaksi. Omaisuutta takavarikoidaan niin pal-
jon, että saamiset ovat turvattuna. Turvaamistoimipäätöksellä voidaan myös takavarikoida
omaisuutta, jos hakija saattaa toteen, että hakijalla on omaisuuteen parempi oikeus ja on
vaarana, että vastapuoli kätkee tai hävittää omaisuutta. Turvaamistoimella voidaan tarkoit-
taa myös toimia, joilla sakon uhalla estetään tai kielletään vastapuolta tekemästä jotakin, sa-
kon uhalla määrätään vastapuoli tekemään jotakin, oikeutetaan hakija tekemään jotakin,
määrätään vastapuolen omaisuus toimitsijan haltuun ja hoitoon tai määrään toimenpiteitä,
joilla turvataan hakijan oikeuksia.³⁴

3.1.3 Välitystuomio

Välitystuomiolla tarkoitetaan välimiesmenettelyllä saavutettua ratkaisua dispositiiviseen
riita-asiaan. Välimiesmenettely on vaihtoehto oikeudenkäynnille, jossa virallisen VML:n mu-
kaisen menettelyn päätteeksi saadaan välitystuomio, joka toimii ulosottoperusteena. Välitys-
tuomiolle täytyy hakea tuomioistuimesta täytäntöönpanoa, eli välitystuomio itsessään ei vielä

³³ Leppänen 2014, 94-96

³⁴ Leppänen 2014, 102-103

ole täytäntöönpanokelpoinen. Käräjäoikeuden annettua täytäntöönpanomääräyksen ottaa ulosottomies asian täytäntöönpanoon ulosottokaaren mukaisesti.³⁵

3.1.4 Sopimukset ja muut ulosottoperusteeksi kelpaavat asiakirjat

Elatusapusopimus toimii ulosottoperusteena, kun se on sosiaaliviranomaisen hyväksymä ja vahvistama. Ulosottokaaren toisessa luvussa on lueteltuna muitakin yksityisoikeudellisia asiakirjoja, jotka ulosottoperusteeksi, esimerkiksi ulosottomiehen vahvistama osamaksukaupan sopimus, josta on tehty ulosottomiehen tilityspöytäkirja. Tämän pöytäkirjan ulosottomies siis sekä vahvistaa, että ottaa täytäntöönpanoon. Täytäntöönpantavaksi sopii myös sellainen asiakirja, jossa ilmenee sitoumus tai saamistodiste, ja joka ulosottokaaren mukaisessa järjestyksessä on säädetty muissa laeissa.³⁶

3.1.5 Hallintolainkäyttöpäätös

Hallintolainkäyttöpäätös tarkoittaa hallintotuomioistuimen antamaa päätöstä hallintolainkäyttöasiassa. Alueelliset hallinto-oikeudet sekä korkein hallinto-oikeus ovat yleisiä hallintotuomioistuinta. Hallintolainkäyttöpäätöksen toimeenpanossa sovelletaan ulosottokaarta kuten muitakin ulosottoperusteita. Hallintolainkäyttöpäätökseksi luetaan myös hallintoasian päätöksestä tehty valitus tai muutos, joka on haettu erikseen hallintoviranomaiselta. Ensimmäisen asteen hallintoasian päätös, joka on hallintoviranomaiselta saatu hallintomenettelyssä, ei siis vielä kelpaa ulosottoperusteeksi. Tämän ulosottoperusteen ero seuraavana olevaan hallintopäätökseen on se, että hallintolainkäyttöpäätöksen voi antaa myös muu viranomainen hallintolainkäyttöasiassa, eli ulosottoperuste syntyy asian, ei viranomaisorganisaation perusteella. Hallintolainkäyttöpäätösten tulee myös sisältää ulosottokaaren mukainen ja ulosottoviranomaisen toimialaan kuuluva velvoite.³⁷

³⁵ Leppänen 2014, 104-105

³⁶ Leppänen 2014, 105-106

³⁷ Leppänen 2014, 107-108

3.1.6 Hallintopäätös

Hallintopäätös ulosottoperusteena tarkoittaa ensiasteen hallintomenettelyssä annettua päätöstä, jonka on antanut viranomainen tai muu toimielin, joka käsittelee hallintoasioita. Esimerkkinä hallintopäätöksestä voi olla Kelan päätös periä takaisin liikaa maksettuja opintotukia. Hallintopäätöksen antaja on aina virkavastuulla toimiva viranomainen, joten vaikka päätös onkin vain tämän viranomaisen kanta asiaan, voidaan asialle myöntää suora ulosottokelpoisuus. Hallintopäätöksille on laaja valitus- ja asian oikaisuoikeus, jolloin asianosainen voi saada asian tutkittavaksi hallintotuomioistuimeen tai muulle riippumattomalle lainkäyttölle, jossa asian oikeellisuus varmistetaan. Kaikki ulosottokaaren mukaiset ulosottoperusteet lueteltuna taulukossa 1.

Tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio
Tuomioistuimen antama turvaamistoimipäätös tai pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös väliaikaisesta vakuustakavarikosta
Välitystuomio, joka on annettu välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992) tai muussa laissa säädetyssä välimiesmenettelyssä, ja sellaisella välitystuomiolla vahvistettu sovinto
Osamaksukauppaa koskeva ulosottomiehen tilityspöytäkirja, vahvistettu elatusapusopimus sekä sellainen sitoumus tai saamistodiste, jonka täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa
Hallintotuomioistuimen päätös ja muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa
Valtioneuvoston, ministeriön, valtion keskushallintoon kuuluvan viraston ja aluehallintoviraston päätös sekä muu hallintopäätös, jos sen täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa

Taulukko 2 Ulosottoperusteet ulosottokaaren mukaisesti.

3.2 Ulosottoprosessi

Ulosottoprosessi alkaa velkojan saadessa tuomioistuimen vahvistaman ulosottoperusteen, jonka velkoja toimittaa ulosottihakemuksensa kanssa ulosottoviranomaiselle. Näin ulosottoasia tulee vireille ja vastaavan ulosottoviranomaisen käsiteltäväksi. Ulosottomiehen tehtävänä on toimia ulosottokaaren periaatteiden mukaisesti, joita on muun muassa asianmukaisuuden vaatimus sekä avoimuuden vaatimus. Ulosottomies on yhteydessä velalliseen maksu- tai yhteydenottokehotuksella. Velallisen toimista riippuen ulosottoprosessi jatkuu joko maksulla tai maksusopimuksen laatimisella, muulla yhteydenotolla. Jos maksua ei ole saatu, ulosottomies ulosmittaa velallisen omaisuutta ulosottoperusteen veloitteen mukaisen määrän. Ulosmittaus tapahtuu ulosottokaaren ulosmittausjärjestyksen mukaisesti. Kun velalliselta saadaan ulosmittattua omaisuutta, tilitetään kertyneistä varoista tarvittava summa ulosoton hakijalle. Jos velallisella ei ole ulosmitattavaa omaisuutta, todetaan velallinen varattomaksi ja hakijalle annetaan varattomuusestetodistus, josta käy ilmi ulosottomiehen toimet ulosottoprosessissa. Ulosottoasian vireilläolo päättyy joko lopputilitykseen tai estetodistukseen.³⁸

3.2.1 Ulosoton hakeminen ja vireille tulo

Yksityinen velkoja hakee oikeuden päätöksen saatavalleen, joka on ulosottoperuste. Käräjäoikeuden tehtävänä on tutkia saatavan oikeudellisuus, jolloin tuomion saadessa lainvoiman, se annetaan ulosottoviranomaiselle täytäntöön pantavaksi. Ulosottoa hakevan henkilön tulee tehdä ulosottihakemus, jonka toimittaa ulosottoviranomaiselle. Vaikka ulosottoperusteet tulevat lainkäyttöelimeltä, ei se "viranpuolesta" ota asiaa vireille automaattisesti. Ulosottohakemuksen saapuessa ulosottovirastolle ulosottoasia tulee vireille. Tämän oikeusvaikutuksen edellytyksiä ovat, että ulosottohakemuksessa on täytäntöönpanokelpoinen ulosottoperuste, jossa on vastaajaa velvoittava vaade sekä hakemuksessa oikea vastaaja ja oikea hakija. Ulosottomiehen tehtävänä on tarkistaa, ettei vireille tulolle ole estettä. Ulosottomiehen tulee tarkistaa, ettei saatava ole vanhentunut ulosottoperusteen antamisen jälkeen, eikä ulosottoperusteen määräaika ole mennyt umpeen. Määräaika ulosottokaaren toisen luvun 24. pykälän

³⁸ Koulu 2017, 477

mukaisesti voi olla joko 15 vuotta, kun ulosottoperuste on luonnolliselle henkilölle annettu ja sisältää maksuvelvoitteen, tai 20 vuotta, jos ulosottoperuste on luonnolliselle henkilölle annettu ja velallinen on rikosasiasta tuomittu vankeus- tai valvontarangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun.³⁹

Ulosottoviranomaisen tehtävänä on vain soveltaa annettua tuomiota ja toimia sen mukaisesti, ei enää tutkia ja epäillä tuomion taustalla olevia asioita. Tällä menettelyllä taataan myös velallisen oikeusturva, kun hän saa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tuomioistuimessa. Käräjäoikeus käsittelee haastehakemukset siviiliprosessissa, oli saatavat sitten riidattomia tai eivät. Maksun suorittamatta jättämiselle voi olla syynä maksuhaluttomuus tai -kyvyttömyys, mutta toimintatapa prosessissa on samanlainen. Velkojen riidattomuus on olennaista myös tuoda julki asianmukaisessa menettelyssä. Velalliselle saatetaan tiedoksi velallisen vaatimukset, ja hänelle on annettava mahdollisuus riitauttaa vaatimukset. Riidattomat kanteet voidaan toimittaa käräjäoikeuteen sähköisesti ja ne voidaan käsitellä ja hyväksyä kirjallisessa menettelyssä yksipuolisella tuomiolla.⁴⁰

3.2.2 Ulosottoviranomaisen menettely

Ulosottokaaren ensimmäisen luvun 19. pykälän mukaisesti ulosottoviranomaisen ottaessa asian käsittelyyn on viranomaisilta vaadittu asianmukaisuutta ulosottoa toimitettaessa. Ulosottomiehen tulee toimia asianmukaisesti ja puolueettomasti. Ulosottoimituksen tulee tapahtua suurempaa huomiota herättämättä ja siitä aiheutuvan haitan tulee olla mahdollisimman pientä. Ulosottomiehen tulee edistää toiminnallaan velallisen omatoimisuutta sekä asianomaisten sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla. Seuraavassa kappaleessa 3.3 käsitellään tarkemmin ulosmittattavan omaisuuden ulosmittausjärjestystä. Ulosottoviranomaisen velvollisuutena on myös saavuttaa tuloksellinen ulosmittaus joutuisasti ja edullisesti, jolloin toimitus on tapahtunut tehokkaasti.

Velallisen kaikki ulosottoasiat ovat käsiteltävänä samalla ulosottomiehellä ja kihlakunnanvoudilla. Tätä kutsutaan ulosoton keskitysperiaatteeksi ja se määräytyy ulosottokaaren kolmannen luvun 13-14 §:ssä. Vastaava ulosottomies määräytyy ulosottoviraston työjärjestyksen mu-

³⁹ Leppänen 2014, 252-253.

⁴⁰ Leppänen 2014, 71-74.

kaisesti, yleensä aakkoselliseen jakoon velallisen nimen mukaisesti. Ulosottomiehen määrätymisen edellytyksiä ovat asianosaisten mahdollisuus valvoa omaa etuaan ulosottomenettelyssä, sekä ulosoton täytäntöönpanotoimituksen tarkoituksenmukaisuus.⁴¹

Ulosottoasian vireille tulon merkittävin oikeusvaikutus on, että se antaa ulosottomiehelle toimivallan sekä samalla toimimisvelvollisuuden. Ulosottomiehen tulee aktiivisesti alkaa etsiä velallista ja selvittämään velallisen omaisuutta. Asetuksessa ulosottomenettelystä määritellään ulosottotoimien perusselvityksestä sekä jatkoselvityksestä. Perusselvitys sisältää ulosotorekisterin ja muiden viranomaisten rekisterien tietojen tarkistamisen sekä vanhentuneiden tai puutteellisten tietojen lisääminen ulosotorekisteriin. Jatkoselvityksessä perusselvityksen tietojen perusteella jatketaan velallisen ja hänen omaisuuden olinpaikkaa ja olemassaolon kartoitusta selvittämällä osoite- ja puhelintietoja, yhteydenotolla, tapaamisella sekä ulosotoselvityksellä ja muilla tiedusteluilla ja selvityksillä.⁴²

3.2.3 Ulosmitattava omaisuus maksuvelvoitteessa

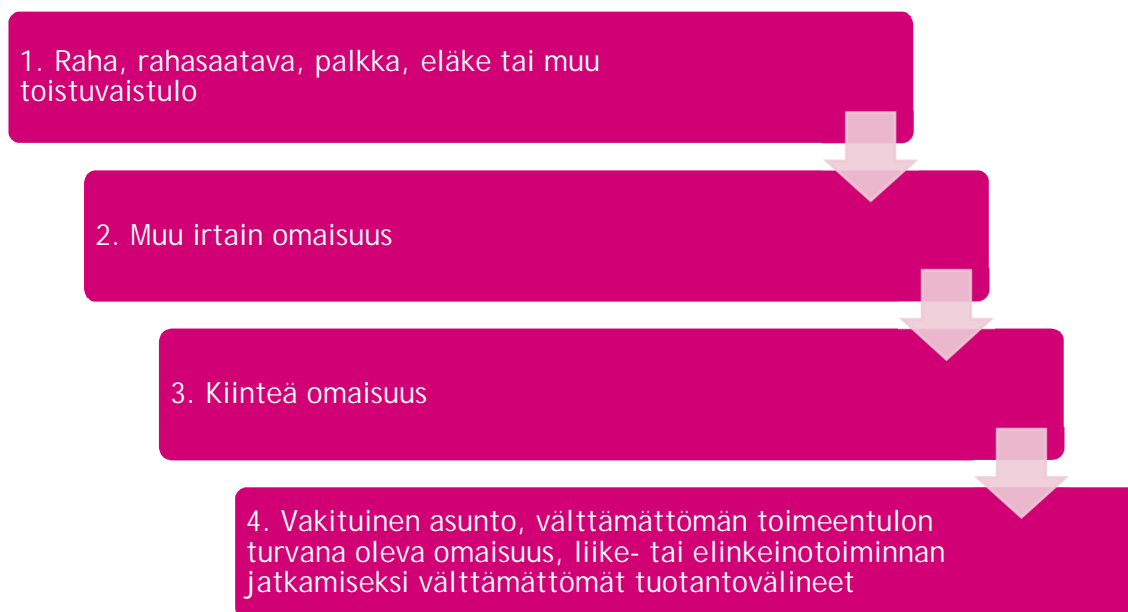
Kun velallisselvityksessä on saatu selville velallisen omaisuus, ulosottoviranomaisen tehtävänä on ulosmitata siitä ulosottooperusteen maksuvelvoitteen arvon mukaisesti. Ulosottoviranomaisia sitoo turhan ulosmittauksen kielto. Tämä säädetään ulosottokaaren neljännen luvun 16. pykälässä. Turhan ulosmittauksen kielto tarkoittaa, että jos realisoitavasta omaisuudesta velkojalle kertyvä arvo jää verrattain vähäiseksi ulosottomaksujen ja täytäntöönpanokulujen jälkeen, tulee ulosottomiehen jättää se omaisuus ulosmittauksen ulkopuolelle tai peruuttaa ulosmittaus itseoikaisuna.

Ulosottokaaren neljännessä luvussa säädetään ulosmitattavan omaisuuden ulosmittausjärjestys, eli mitkä varat ja omaisuus ulosmitataan ensimmäisenä. Sen mukaisesti ensimmäisenä ulosmitataan henkilön rahavarat, palkka ja siihen rinnastettavat toistuvat tulot. Jos velallista ei ole rahavaroja eikä tuloja, ulosottokaaren neljännen luvun 24. pykälän mukaisesti realisoidaan ensimmäisenä hänen irtainta omaisuutta. Irtaimiksi omaisuudeksi luetaan esimerkiksi ajoneuvot, osakkeet ja muut arvopaperit, ensimmäisenä kuitenkin kaikista helpoiten realisoitavissa oleva irtaimisto. Tavoitteena on pitää realisoinnista aiheutuvat kulut mahdolli-

⁴¹ Koulu 2017, 482-484

⁴² Koulu 2017, 485

simman pienenä, että realisoitavasta omaisuudesta saataisiin mahdollisimman suuri hyöty velan maksamiseen velkojille. Realisoinnilla tarkoitetaan myyntiä, joka ulosottoviranomaisen toimitettava julkisena huutokauppana tai vapaana myyntinä. Myynnistä on säännöstelty erikseen Ulosottokaaren viidennessä luvussa.⁴³ Irtaimen omaisuuden jälkeen ulosottokaaren mukaisessa ulosmittausjärjestyksessä tulee kiinteä omaisuus, joka tarkoittaa muun muassa maa-alueita ja tontteja. Velallisen vakituinen asunto ja omaisuus, jota tarvitsee elinkeinonsa harjoittamiseen, ovat ulosmittausjärjestyksessä viimeisenä. Ulosottoviranomaisen tavoitteena on myös velallisen saattaminen taloudellisesti toimintakykyiseksi jo ulosoton aikana sekä sen jälkeen.⁴⁴ Tämän vuoksi ulosottokaaren neljännessä luvussa eritellään, ettei velallisen kannattavan elinkeinotoiminnan harjoittamiseen vaadittavaa omaisuutta ulosmitata, kun hän pysyy ansaitsemaan tuloja näiden avulla. Ulosmittauksesta voidaan erottaa myös muun muassa kodin irtaimistoon kuuluvat esineet ja kohtuulliseen tarpeeseen kuuluvat henkilökohtaiset tarvat sekä velalliselle tai hänen perheelleen suurta tunnearvoa sisältävä omaisuus, jonka arvoa voidaan erottamiseksi pitää kohtuullisena. Ulosmittausjärjestys on kuvattuna alla olevassa taulukossa.

Taulukko 3 Ulosmittausjärjestys

⁴³ Linna & Leppänen 2015, 432.

⁴⁴ Linna & Leppänen 2014, 35.

3.2.4 Ulosottoasian vireilläolon päättyminen

Kun ulosotto on ollut tuloksellista, eli velalliselta on saatu ulosmitattua omaisuutta ja varoja on kertynyt tarvittava määrä, voidaan ulosotto prosessi lopettaa lopputilitykseen. Lopputilityksessä ulosottoviranomainen tilittää kertyneet varat ulosoton hakijalle. Varoja on voitu tilittää hakijalle jo välitilityksien avulla, jolloin asia jää vireille maksamattomien varojen osalta, mutta hakija saa osittaisen maksun ennen koko maksusuorituksen kertymistä.⁴⁵

Toinen mahdollinen vireilläolon päättymissyy on varattomuudesta tai varattomuus- ja tuntemattomuudesta. Varattomuudesta tarkoitetaan sitä, että velalliselta ei ole löytynyt mitään ulosmitattavaa omaisuutta tai sitä ei saada kerrytettyä täydeksi suoritukseksi. Tuntemattomuudesta tarkoitetaan, ettei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa. Kun ulosotto päättyy esteeseen, on ulosoton hakijalle annettava esteellisyytodistus. Estetodistuksen antamispäivänä päättyy ulosottoasian vireilläolo. Estetodistuksesta tulee käydä ilmi kaikki ulosottomiehen toimet asiassa, jotta asianomaiset voivat arvioida toimenpiteiden riittävyttä.⁴⁶

4 Kryptovaluutat ulosotossa

Kryptovaluutat kuten Bitcoin ovat valtiokonttorin mukaisesti omaisuuseriä, eivät virallisia maksuvälineitä. Valtiokonttori myöntää kryptovaluuttojen kuitenkin toimivan maksuvälineenä joidenkin oikeushenkilöiden ja yksityishenkilöiden välillä. Kryptovaluuttoja valtion kirjanpitoyksiköille, kuten esimerkiksi ulosottovirastolle, voi siirtyä esimerkiksi ulosmittauksen yhteydessä tai rikosepäilyyn liittyvässä haltuunotossa. Ulosotossa velallisen on ulosottoaaren 3 luvun 52 § mukaisen tietojenanto velvollisuutensa mukaisesti kerrottava hänen hallussaan olevista kryptovaluutoista. Ulosottoviranomainen voi myös itsenäisesti saada tietoonsa velallisen kryptovaluuttojen hallinnan myös velallisen omaisuuden selvittämisen yhteydessä. Kryptovaluuttojen hallinta voi ilmetä esimerkiksi bitcoin asiakasohjelmiston löytymisellä velallisen tietokoneelta tai paperisena versiona.⁴⁷

⁴⁵ Koulu 2017, 489

⁴⁶ Koulu 2017, 489-490

⁴⁷ Valtiokonttori 2018, 2.

4.1 Kryptovaluuttojen ulosmittaus

Kryptovaluutat kuuluvat ulosmitattavan omaisuuden piiriin siinä missä muukin irtain omaisuus ja muutkin omaisuuserät. Ulosmittausjärjestyksessä ulosottokaaren neljännen luvun 24. pykälän mukaisesti muu irtain omaisuus ulosmitataan rahan, rahasaatavan, palkan tai muun toistuvaistulon jälkeen. Näin ollen, koska valtiokonttori ei käsittele kryptovaluuttoja (tai kuten valtiokonttori kutsuu "virtuaalivaluuttoja") virallisena valuuttana, tulee kryptovaluuttojen ulosmittaus kysymykseen vasta toisena ulosmittausjärjestyksessä, muun irtaimen omaisuuden ohella.

Kryptovaluuttojen siirto velalliselta ulosottoviranomaisen hallintaan tapahtuu ulosottoviranomaisen määräämässä paikassa, esimerkiksi ulosottomiehen työhuoneessa. Velallinen veloitetaan siirtämään kryptovaluutat omasta kryptovaluuttalompakosta ulosottoviranomaisen lompakkoon. Velallisen oikeusturvan toteutumiseksi toimitus nauhoitetaan videolle kahden todistajan ollessa läsnä. Videolta on näin ollen myös mahdollisuus tarkastella siirtoa jälkikäteen.⁴⁸

4.2 Valtionkonttorin ohje kryptovaluuttojen käsittelyyn

Valtiokonttori on julkaissut 21.2.2018 ohjeen valtion virastojen ja laitosten kirjanpitoyksiköille, miten kryptovaluuttoja tulisi käsitellä. Valtiokonttori määrittelee kryptovaluutat seuraavasti:

"Virtuaalivaluutalla tarkoitetaan digitaalista arvoa, joka ei ole keskuspankin tai viranomaisen liikkeeseen laskema ja jota ei välttämättä ole kytketty paperirahaan, mutta jonka luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt hyväksyvät maksuvälineenä ja jota voi siirtää, varastoida tai myydä sähköisesti. Tällä hetkellä yleisimpiä virtuaalivaluuttoja ovat Bitcoin, Ethereum ja Litecoin. "

⁴⁸ Almgren 2017. Kertonut blogikirjoituksessaan olleensa toimeksiannossaan mukana ulosottoasiassa, jossa on ollut bitcoineja ulosmittauksessa.

Ohjeessa sanotaan, ettei kirjanpitoyksiköiden tule käyttää virtuaalivaluuttoja maksamiseen tai ottaa niitä vastaan maksuvälineenä, eikä niihin tule sijoittaa. Poikkeuslupa virtuaalivaluuttojen käyttöön annetaan perustellusta syystä esimerkiksi osana rikoksen torjuntaa.

Yksiköiden haltuun tulleita virtuaalivaluuttoja tulee säilyttää huolellisesti ja niiden käsittely määräytyy lakiin perustuen, niitä koskevan oikeuden päätöksen mukaisesti, jos sellainen on annettu. Vaihtoehtoina voi olla esimerkiksi niiden palauttaminen alkuperäiselle omistajalle, realisoiminen maksuvelvoitteen täyttämiseksi tai tuomitseminen valtiolle menetetyksi.

4.3 Vireillä oleva lakiehdotus

Hallitus on esittänyt laadittavaksi lain virtuaalivaluuttojen tarjoajista. Lakiehdotus perustuu uuteen rahanpesudirektiiviin, mikä on Euroopan parlamentin, Euroopan neuvoston ja EU-komission joulukuussa 2017 sopima direktiivin muutos. Lakiehdotus *virtuaalivaluuttojen tarjoajista* tehdään lakiehdotuksen *rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta* kanssa.⁴⁹ Esityksessä ehdotetaan, että virtuaalivaluuttojen tarjoajien tulisi rekisteröityä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Virtuaalivaluuttoja tarjoavat yritykset tulisivat yhtä lailla ilmoitusvelvollisiksi, kuten nyt jo pankit ja vakuutusyhtiöt ovat. Virtuaalivaluuttojen tarjoajat veloitettaisiin tunnistamaan ja tuntemaan asiakkaansa, minkä avulla viranomaiset pystyvät saamaan tietoja virtuaalivaluuttoja käyttävistä henkilöistä.⁵⁰

Ulosottoviranomaiset saavat ilmoitusvelvollisilta pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä henkilön asiakkuustiedot kyseiseen yritykseen, minkä perusteella voidaan henkilön varallisuutta arvioida ja laskea. Kun virtuaalivaluuttojen tarjoajat lisätään ilmoitusvelvollisten joukkoon, ulosottoviranomaisen näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että virtuaalivaluutan käyttämisestä tulee läpinäkyvämpää, eikä omaisuuden piilottaminen kryptovaluuttanakaan ole enää yhtä helppoa.

⁴⁹ Yle Uutiset 2018, Ministeriö aikoo suitsia bitcoinien kauppaa - viranomaiset haluavat tietoonsa ketkä käyttävät kryptovaluuttoja

⁵⁰ HE 167/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

5 Kyselytutkimus ulosottomiehille

Opinnäytetyön empiirisen tutkimuksen osana lähetettiin valtakunnanvoudinviraston nimeämille valtakunnanvoudeille kysely kryptovaluuttojen ulosmittauksesta.

Taulukossa näkyvät kysymykset, mihin kyselyssä pyydettiin vastauksia. Kyselyssä kysyttiin, miten ulosottoviranomaiset saavat tietoonsa velallisen kryptovaluuttaomaisuuden, minkä viranomaisten tai yksityisten tahojen kanssa ulosottoviranomainen tekee yhteistyötä velallisen kryptovaluuttaomaisuuden selvittämiseksi, miten ulosottoviranomainen varmistaa, että kryptovaluutta omaisuus kuuluu tietylle henkilölle, millaisia välineitä ulosottoviranomaisella on käytössään kryptovaluuttojen ulosmittaamiseksi, kertovatko velalliset kryptovaluuttaomaisuudestaan ja pyydettiin arvioimaan kryptovaluuttojen ulosmittauksen yleisyyttä. Lisäksi pyydettiin kertomaan ulosmittaustapahtumasta, kun kryptovaluutat siirtyvät valtion hallinnoitaviksi.

Miten ulosottoviranomainen saa tietoonsa velallisen kryptovaluuttaomaisuuden?	
Minkä viranomaisten tai yksityisten tahojen kanssa ulosottoviranomaiset tekevät yhteistyötä kryptovaluuttaomaisuuden ja -tilien selvittämiseksi?	
Millä tavoin voidaan varmistaa, että kryptovaluutta tilit kuuluvat tietylle henkilölle?	
Mitä välineitä ulosottoviranomaisilla on käytössään kryptovaluuttojen ulosmittausta varten? Tietokoneohjelmistot yms.	
Kerro lyhyesti, millainen tapahtuma on, kun kryptovaluutat siirtyvät velallisen kryptovaluuttatililtä valtiolle.	
Kertovatko velalliset kryptovaluuttaomaisuudestaan?	
Onko arviosi mukaan kryptovaluuttojen ulosmittauksien määrä kasvanut tai vähentynyt viimeisen kahden vuoden aikana? Kuinka paljon niitä on?	
Mitä muuta haluaisit kertoa kryptovaluuttojen ulosmittauksesta?	

Taulukko 4 Kysymykset ulosottoviranomaisille

5.1 Kyselyn vastaukset

Kyselyyn sain vastaukset kahden eri ulosottoviraston kihlakunnanvoudeilta. Vastauksien antajat rajattiin valtakunnanvoudinviraston toimesta, koska kryptovaluuttojen ulosmittausprosesseissa on myös strategisia piirteitä, joita ei ole tarkoituksenmukaista tuoda julki. Kihlakunnanvoudit vastasivat siis niin laajasti ja yleisesti kysymyksiin, kun kokivat että on turvallista kertoa vaarantamatta ulosmittausprosessia ja vaikeuttamatta ulosottomiesten työtä. Näin turvataan jatkossakin tehokas kryptovaluuttojen ulosmittaus.

Ensimmäiseen kysymykseen, miten ulosottoviranomainen saa tietoonsa velallisen kryptovaluuttaomaisuuden, kihlakunnanvoudit vastasivat, että kryptovaluuttoihin sisältyy samat tiedonhankinta säännökset kuin velallisen muuhun omaisuuteen. Näitä säänneltyjä tiedonsaanti menetelmiä ovat esimerkiksi tiedustelut, ulosotto selvitys sekä sivullisselvitys. Omaisuuden etsimistä koskevat säännökset ovat ulosottokaaren 3 luvussa.

Toiseen kysymykseen, minkä viranomaisten tai yksityisten tahojen kanssa ulosottoviranomaiset tekevät yhteistyötä kryptovaluuttaomaisuuden tai -tilien selvittämiseksi, kihlakunnanvoudit vastasivat viittaamalla ensimmäisen kysymyksen vastauksessa mainittuun ulosottokaaren kolmanteen lukuun sekä tiedonsaantioikeuteen. Esimerkkinä kerrottiin Verohallinnon seuraavan ja verottavan kryptovaluuttoja, jolloin toimitettu verotus on yksi tapa saada tietoja tällaisesta omaisuudesta.

Kysymykseen siitä, millä tavoin voidaan varmistaa, että kryptovaluuttatilit kuuluvat tietylle henkilölle, kihlakunnanvoudit vastasivat viitaten ulosotto selvitykseen sekä sivullisselvitykseen. Kussakin yksittäistapauksessa hankitaan ja arvioidaan omistusoikeutta koskevaa näyttöä tapauskohtaisesti sen edellyttämällä tavalla. Ulosotto- ja sivullisselvityksen avulla voidaan omistusoikeus selvittää.

Neljännessä kysymyksessä tiedusteltiin ulosottoviranomaisten käytössä olevia välineitä, muun muassa tietokoneohjelmistoja. Kihlakunnanvoudi kertoi ulosottoviraston käytössä olevan Valtakunnanvoudinviraston ohjeistuksen mukaisesti rautalompakko, joista nimettiin muun muassa Trezorin olevan käytössä.

Viidennessä kysymyksessä pyydettiin kertomaan, millainen tapahtuma kryptovaluuttavarojen siirto velalliselta valtiolle on. Vastaajat tarkensivat, ettei kryptovaluutat siirry valtiolle, vaan ulosottomiehen haltuun. Ulosotto ulosmittaa omaisuuden velallisen vireillä oleville ulosottoveloille ja tilittää varat velkojille. Ulosottoviranomaisen haltuun saadut kryptovaluutat voidaan realisoida esimerkiksi vaihtamalla kryptovaluutat euroiksi kryptovaluuttojen vaihtopalvelussa tai myymällä yksityinen avain nettihuutokaupassa. Realisointimenettely voi riippua muun muassa kryptovaluuttojen kurssin tilanteesta.

Siihen, kertovatko velalliset kryptovaluutta omaisuudestaan, toinen kihlakunnanvoudeista vastasi, että monesti velallinen on kertonut siitä. Toinen kihlakunnanvouti vastasi, että riippuu täysin ulosottoasian vastaajasta, kerroko hän kryptovaluutta omaisuudestaan. Hän täsmensi, että lähtökohtaisesti kryptovaluuttojen luonne pankkijärjestelmän ulkopuolisena, vaikkakin riskialttiina, vaihdannan välineenä mahdollistaa yritykset vältellä ulosmittaamisen täytännönpanoa helpommin, kuin esimerkiksi tilivaroja käyttämällä.

Kun kihlakunnanvoudeja pyydettiin arvioimaan kryptovaluuttojen ulosmittauksien määrää ja sen kehitystä viimeisen kahden vuoden aikana, vastasivat he, ettei määrän kehitystä osaa arvioida ja valtakunnallisesti tapauksia on vähän.

6 Johtopäätökset

Opinnäytetyön johtopäätöksenä kryptovaluuttojen ulosmittauksesta sekä oikeusdogmaattisen että empiirisen tutkimuksen tuloksena voidaan pitää sitä, ettei kryptovaluuttoja ole tarpeen suuremmin eri arvoittaa ulosmittattavasta omaisuudesta. Kryptovaluuttoja käsitellään samanalaisena omaisuuseränä ulosotossa, kuin muutakin irtainta omaisuutta. Kryptovaluuttojen ulosmittauksessa on omat ominaispiirteensä ja niiden saaminen ulosottoviranomaisen haltuun ja realisointi vaatii omia erityistoimenpiteitään. Kuitenkin kaiken irtaimen omaisuuden realisointiin liittyy toimenpiteitä, joten kryptovaluutat eivät ole tässä tilanteessa poikkeus.

Kihlakunnanvoutien kertoman kokemuksen perusteella voidaan sanoa, että kryptovaluuttojen ulosmittauksessa on jo jonkinlaiset vakiintuneet käytännöt ja niiden kanssa toimitaan valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti. Tarkempien ja yksityiskohtaisten tietojen saaminen kihlakunnanvoudeilta osoittautui mahdottomaksi, koska ei olisi edullista kertoa julkisesti ulosotto-menettelyn strategisia piirteitä.

Se, että kryptovaluuttojen käsittelyyn on jo Valtiokonttorilta spesifit ohjeet ja hallitus on valmistelemassa lakiehdotusta virtuaalivaluuttojen tarjoajien tiedonantovelvollisuudesta, kertoo, että kryptovaluutat on tunnustettu olemassa olevana, realisointiin käypänä valuuttana.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit

Franco Pedro 2014. Understanding Bitcoin. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd

Husa Jaakko, Mutanen Anu & Pohjolainen Teuvo 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum Media Oy

Kelly Brian 2014. The Bitcoin Big Bang: How Alternative Currencies Are About to Change the World. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Kuutti Wille 2017. Kryptovaluutat ja lohkoketjut. Helsinki: BoD - Books On Demand

Koulu Risto, Lindfors Heidi & Niemi Johanna 2017. Insolvenssioikeus. Helsinki: Alma Talent Oy

Linna Tuula 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki: Talentum

Linna Tuula & Leppänen Tatu 2014. Ulosotto-oikeus I, Ulosottomenettely. Helsinki: Alma Talent Oy.

Linna Tuula & Leppänen Tatu 2015. Ulosotto-oikeus II, Ulosmittaus ja myynti. Helsinki: Alma Talent Oy.

Linna Tuula & Leppänen Tatu 2018. Ulosotto-oikeus III, Erityiset täytäntöönpanon lajit ja oikeussuojakeinot. Helsinki: Alma Talent Oy.

Virallislähteet

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

HE 167/2018 (Vireillä)

Muut lähteet

CNBC 2018, Google will ban all cryptocurrency-related advertising, <https://www.cnn.com/2018/03/13/google-bans-crypto-ads.html>. Viitattu 17.5.2018

Bittiraha.fi 2018, <https://bittiraha.fi/#bitcoinwisdomModal>. Viitattu 15.5.2018

- Bittiraha.fi 2018, Litecoin: Bitcoinin vikkelämpi pikkusisko, <https://bittiraha.fi/content/litecoin-bitcoinin-vikkel%C3%A4mpi-pikkusisko>. Viitattu 15.5.2018
- Bittiraha.fi 2018, Usein kysytyt kysymykset, <https://bittiraha.fi/ukk#b6>. Viitattu 30.10.2018
- Blockgeeks 2017, <https://blockgeeks.com/guides/what-is-cryptocurrency/>. Viitattu 1.5.2018
- Crypto currency facts 2017, <https://cryptocurrencyfacts.com/how-does-cryptocurrency-work-2/>. Viitattu 1.5.2018
- Google 2018, Financial Services: New restricted financial products policy (June 2018), https://support.google.com/adwordspolicy/answer/7648803?hl=en&ref_topic=29265. Viitattu 17.5.2018
- Helsingin Sanomat. 2018, Tienasitko Airbnb:llä tai bitcoineilla? Toisin kuin ehkä luulit, verotaja saattaa tietää sen jo, ja näin sinun kannattaa toimia. <https://www.hs.fi/talous/art-2000005662970.html>. Viitattu 14.2.2019
- IS Taloussanomat, 2018, Jopa 100 000 suomalaisella saattaa olla bitcoineja - kauppaa käydään viime syksyn tahtiin, <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005676575.html>. Viitattu 15.5.2018
- Recode 2018, Twitter, Google and Facebook have banned cryptocurrency ads-, <https://www.recode.net/2018/3/19/17123674/cryptocurrency-bitcoin-advertising-ban-microsoft-twitter-google-facebook-oath-snap>. Viitattu 17.5.2018
- Reuters 2018, Twitter to ban cryptocurrency ads from Tuesday as online crackdown widens, <https://www.reuters.com/article/us-crypto-currencies-twitter/twitter-to-ban-cryptocurrency-ads-from-tuesday-as-online-crackdown-widens-idUSKBN1H222H>. Viitattu 18.5.2018
- The Guardian 2018, <https://www.theguardian.com/technology/2018/jan/31/facebook-bans-ads-cryptocurrencies-scams>. Viitattu 17.5.2018
- Valtiokonttori 2018. Virtuaalivaluuttojen käsittely kirjanpitoyksiköissä. <http://www.valtiokonttori.fi/download/noname/%7B8A176917-BFD9-4851-B1E1-37A651E44B8C%7D/95443> Viitattu 3.5.2018
- Almgren Henri, Turre Legal 2017. Bitcoin ulosotossa, <https://www.turre.com/bitcoin-ulosotossa/>. Viitattu 3.5.2018
- Web-opas, Mikä vertaisverkko? http://www.webopas.net/mika_vertaisverkko.html . Viitattu 30.10.2018
- Kuviot

Kuvio 1 Bitcoinien siirto	10
Kuvio 2 Bitcoinin arvonkehitys	11

Taulukot

Taulukko 1 Bitcoinin ja Litecoinin myynninkehitys	12
Taulukko 2 Ulosottoerusteet ulosottokaaren mukaisesti.	17
Taulukko 3 Ulosmittausjärjestys	21
Taulukko 4 Kysymykset ulosottoviranomaisille	25

Liitteet

Liite 1: Kysely ulosottoviranomaisille	33
--	----

Liite 1: Kysely ulosottoviranomaisille

Opinnäytetyö kryptovaluuttojen ulosmittauksesta

1. Miten ulosottoviranomainen saa tietoonsa velallisen kryptovaluuttaomaisuuden?

Kirjoita vastaus

2. Minkä viranomaisten tai yksityisten tahojen kanssa ulosottoviranomaiset tekevät yhteistyötä kryptovaluuttaomaisuuden ja -tilien selvittämiseksi?

Kirjoita vastaus

3. Millä tavoin voidaan varmistaa, että kryptovaluutta tilit kuuluvat tietyille henkilöille?

Kirjoita vastaus

4. Mitä välineitä ulosottoviranomaisilla on käytössään kryptovaluuttojen ulosmittausta varten? Tietokoneohjelmistot yms.

Kirjoita vastaus

5. Kerro lyhyesti, millainen tapahtuma on, kun kryptovaluutat siirtyvät velallisen kryptovaluuttatililtä valtiolle.

Kirjoita vastaus

6. Kertovatko velalliset kryptovaluuttaomaisuudestaan?

Kyllä

Ei

Muu

7. Onko arviosi mukaan kryptovaluuttojen ulosmittauksien määrä kasvanut tai vähentynyt viimeisen kahden vuoden aikana? Kuinka paljon niitä on?

Kirjoita vastaus

8. Mitä muuta haluaisit kertoa kryptovaluuttojen ulosmittauksesta?

Kirjoita vastaus